

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A szatmári egyházmegye üdvözlőfelirata.

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök ur!

Ha igaz a halálban, még inkább megbizonyosodik az életben, hogy a jók élnek az emlékezetben.

Ez a jóság, ez az emlékezet örök száakkal fűzi Főtiszteletűségedhez a mi szatmári egyházmegyénket. Az emlékek, az események, az alkotások egész raja övedez körül szüntelen bennünket. Még ha akarnánk sem tudjuk felejteni Főtiszteletűségedet.

Ez az emlékezet ujult erőre kél a mi lelkeinkben, valahányszor az Ur jóvolta éveket told Főtiszteletűséged éveivel. Különösképp áthatja sziveinket most, ha elgondoljuk, hogy épen e napokban lesz 15 esztendeje annak, hogy Főtiszteletűséged 32 évi espereskedése után — az ég Ura többre híván el — tőlünk könyek között elbucsuzott; ha elgondoljuk, hogy annyi töredelem után ráadásul még immár másfél évtized óta viseli a nagy felelősséggel járó püspöki hivatal terheit.

Az a meggyőződésünk, hogy ez az évforduló, ez a csaknem félszázadra terjedő hosszas közszolgálat alkalmas és méltó arra, hogy ünnepeljük, szívvel, lélekkel üdvözljük Főtiszteletűségedet.

Mennyi minden történt ez idő alatt! Oh mely sokan elaluvának! Csaknem egy egész emberöltő halt ki. Az a nemzedék, egyházmegyénk tisztviselői, lelkési kara, kikkel egyszerre kezdte meg dicsőséges pályafutását itten, egy két kivétellel mind elköltözött, míg Főtiszteletűséged százados törzsével a gondviselő Isten kegyelmét hirdeti.

E gondviselő isteni kegyelem számlója előtt hódoló imádatl borulunk le. Hálákat adunk, hogy Főtiszteletűségedet mindez ideig megtartotta, dicsőséges magasra felemelte, imádkozunk, hogy az Ur az ő orcáját továbbra is ráfordítsa, őrizze meg és tegye áldottá életében, halálában mindörökre!

Szerelve tisztelt főtiszteletű püspök ur!

Az édes atya örömmel látja, ha gyermekei igazi hálás szeretettel közeledjenek hozzája. Püspökségének eme nevezetes évfordulóján mi is gyermeki igaz szeretettel üdvözljük. Fogadja tőlünk szívesen, örömmel. Boldogoknak érezzük magunkat azon tudatban, hogy úgy fogadja emlékezetl a miénkhez hasonló soha nem szünő szeretettel gondol mindnyájunkra — a szatmári egyházmegyére vissza.

Szatmári ref. egyházmegyénk 1907. ápr. 17-én tartott közgyűlésének határozatából

Biki Károly
esperes-elnök.

Kiss P
e. m.

A konventről.*

(Egy levélből.)

Kedves barátom!

Többször olvastam a múlt számban a konventről írott cikkedet és talán azért mert magam is érdekelt vagyok (vagy mert a dolgot más vonatkozásaiban is látom), észrevételem van arra.

Nem szólok a bírálatról, az a lapnak kötelességszerű joga.

Azt azonban teljesen szokatlannak és igazságtalannak találom, hogy míg te és, elhiszem mások is, vigan ítélkeztek, a konventi tagoktól megvonnátok minden szabad elhatározást és egyszerű szavazógépekké tennétek őket.

Ez a felfogás téves, azért is, mert a konvent az egyetemes egyházat képviseli és az egyetemes egyházzal intézkedik; de azért is, mert a konvent a kerületektől a kerületek fölé alkotott új forum, a hová kiküldöttek vagy a hová beválasztottak éppen úgy határozhatják el magokat jobbra vagy balra, a mint a lelkészek

* A fenti levelet, noha annak a konventről adott meghatározásaival őszintén szólva semmiképen sem érthetek egyet, a nyilvánosság elé nem tartozó részletek elhagyása mellett azért közlöm, hogy a másik tábor gondolkozása megérthető legyen.
Szerk.

és egyházi küldöttek az egyházmegyei gyűlésen, vagy a mint az esperesek, gondnokok és kerületi képviselők, kik a kerületen teljesen szabadon gyakorolják szavazatukat.

48 elmult, nincs utasítás többé és nem is lehet, és nem is volna jó, mert akkor semmi megegyezés nem volna a kerületek közt lehetséges. Erre a megegyezésre pedig az egyházban, a hit dolgában, a hol kényszerítés alig lehetséges, mindig szükség van.

Nagyon tévedsz tehát kedves barátom és nagyon tévednek a kik veled a konventet egyszerűen egy regisztráló irodának gondolják, a hol a kerületek határozatait összeszedik, a feltett kérdésekre az azokban megadott feleletet „igen“ és „nem“ csoportokba osztják és a többség megállapítása szerint az ügyet elintézik.

A konvent nemcsak végrehajtó, hanem a zsinat nem létében az egyetemes egyházat képviselő hatóság.

Ez a nagy resensust keltett dolog alapján félreismert és túlvitt érzékenykedésből ered. Ugyanis egy lelkész sem tiltakozik az ellen, hogy rendes javadalma felől nyugtázott számadást adjon s hogy az egyházlátogatáskor hívei esetleges kritikáját meg ne hallgassa. Ez az esperes előtt történik, a gyülekezet tagjainak jelenlétében, a kik a javadalmat adják. Miért volna azért szégyen a konvent által adott missiói javadalom

TÁRCA.

Egy kath. író rólunk.

Tóth Béla levele Révész Kálmánhoz:

Kedves jó Nagytiszteletű Uram!

Min is kezdjem? . . . Mikor az ember szive tele van, igazán nem tud bánni mesterségbeli eszközével a pennával.

Mégis csak azt mondom el elsőben, ami legközelebb van a lelkemhez.

Bus az idő, bus voltam én magam is ma délután. Szakad a zápor, a Duna zöld partja, a Lágymányos, mely ablakaimból látszik, csupa köd. Nagy betegségem, influenza, még mindig lappang bennem, és kivált ma, ebben a rossz időben, mint valami fázós, beteg madár gubbaszkodtam, minden jóra rösten és tehetetlenül.

Ekkor érkezett hozzám egy kedves, áldott vendég a Te leveled. Rögtön verőfény áradt szét szobámban és lelkemben: a szeretet drága, meleg világa.

Felvidultam, meggyógyultam, munkabíró lettem.

Az én Istenem áldjon meg jó cselekedetedért!

Hogy én, Nagytiszteletű Uram-nak' titulázzak, az nem következtelés tőlem, aki épp a minap szidtam a szervilis képviselőket, akik a miniszterekkel per, szervusz kegyelmes Uram' beszélnek. A papi méltóság az én

szememben olyan komoly dolog hogy nem bírok megfelelni róla akkor sem, ha baráti indulatod azzal tisztel meg, hogy a bizodalom hangján szóljunk ezentul egymáshoz.

Köszönöm Neked ezt az igen nagy tisztességet, melyből a szeretet sugárzik. Szivem mélyéből viszonzom vonzódásodat és büszke vagyok rá.

Mi kettőnk között régi kötelekek vannak, ha félig tudtunkon kívül is.

Én a Te boldogult édes apádnak háládatos tisztelője vagyok. Ő benne, ő általa láttam meg először: mi a magyar protestantizmus. Én pápista vagyok és klostromban nevelkedtem nyolc évig. A piaristák nem tanítottak bennünket gyűlöletre, de rosszabbat tettek: egy árva szót nem szóltak a magyar protestantizmus történetéről. A gyűlölség legalább kutatásra indítja az embert, de az agyonhallgatástól meddővé lesz a lélek. Nem tudtam semmiről semmit.

1881 februáriusában engemet a váci államfogházba zártak, az apám halála után egynehány nappal. (A Te édesapád is akkortájt halt meg.) Négy álló hónapig raboskodtam együtt Szatmári Károlylyal, a szegény debreceni szerkesztővel. Te tán nálam is jobban ismered ezt a szerencsétlen, de lelke gyökereiben jó embert. Nagy gyarlóságai voltak: rendetlen élet, korhelység, de tiszta magyar volt, tudott szeretni és — ha csak sejtelmesen is — ideálok után sóvárgott.

Révész Imrét bálványozta. Sirt halálán és a lelkesedés hangján szólt róla nekem. Aztán cellámba hozta

felől nyugtázottan elszámolni annak s az előtt, a ki azt a missiói javadalmat tényleg adja, a konvent előtt? Nézetem szerint ez a kérdés tisztán csak az elszámolás kérdése és afelett, hogy a számadások megfelelő nyugtákkal szerelendők fel, s hogy ez nem a lélek dolga, mindnyájan egyet értünk.

Hived

Az iskola és a társadalom.

(Folytatás és vége.)

Szakokra tagolt középoktatás ipari és kereskedelmi része alsó fokon — ezzel együtt a gyári munkások oktatása — kezdődhetnék I—VI. osztályú kötelező elemi iskola végeztével, összeesve a mesterség gyakorlati elsajátításának idejével s tartana az ugynevezett felszabadulásig szintén kötelező hatálylyal. Ez oktatás második foka nem kötelezőleg, hogy a keresetforrástól el ne vonassék az egyes, az ipartestületi szakosztályokban vagy a már sűrűbben alakuló szakegyletekben alkalmas időben történő felolvasás, megbeszélés, utmutatás, látókörtágítás kapcsán a felszabadultak és felnőttek számára valósulhatná.

A földművesek viszonyaikhoz mérten másféle gondoskodást igényelnek. Ezek számára szintén a hat kötelező elemi osztály elvégzése után az alsó foku gazdasági iskolák nyílnának meg I—III. évfolyammal gabona, gyümölcs, vetemény, jószág-gazdálkodásra, háziiparra vonatkozó gyakorlatban nyújtott ismeretek közlésével. Ennek kötelezővé tétele az elemi iskolában másfelől jeleztem akadály miatt alig volna célhoz vezető: csak annak kirovásával, hogy az elemi iskola után minden fiu tag anyagi foglalkozást tanuljon vagy kereső foglalkozásban legyen. Ez oktatás általában a 15-ik, 16-ik életévig terjedne. Ugyan e gazdasági iskolák a gazdálkodó közönség számára a téli időszak alatt gondoskodnának a helybeli viszonyok közt alkalmazható szakkulturanyag közléséről. De a szak előadások mellett a gazda közönség megkívánja még a szellemi irányu mivelest is, mely a kedélyt és erkölcsi érzéket fejleszti. Minthogy a gazda közönség tarthatja fenn viszonyai szerint legkönnyebben az összes gazdasági néprétegek közt a családi nevelést, azonkívül a nagy természettel legszorosabb érintkezésben áll, vasárnaponként, hogy a többi társadalmi réteg is részt vehessen, a gyermeknevelés, történet, irodalom, természetrajz, természettan köréből, szórakoztató szavalás kapcsán, aesthetikai szépségekről, alkalmi dolgokról volnának szabad előadások tartandók. Ha szükségesnek látszik, alkalom adandó a hallgatóság véleményé-

Révész Imre egynehány művét, históriai dolgokat, értekezéseket és én 22 éves fiu estéknént olvastam a nagy protestáns pap munkáit. Egy ismeretlen, új világ tárult elém. Rendkívül hatottak rám ezek az igazságok ezek e magyar igazságok. Bűnösnek éreztem magamat, hogy én ezekről mindmostanig nem tudtam. És tovább kutattam. És lelkemben bétölt egy sivár, üres hely. . . Erősödtem a magyarságban, az én erőmben.

A másik kapocs Lugossy József, a Te atyádfia. Könnybe lábbad a szemem, ha eszembe jut, mennyire szerette őt az én édesapám. És — mint költőt szerette és csodálta. Apám csak poéta volt, nem eruditus ember. Lugossy tudományos értékéről alig volt fogalma. Édes apám 1870-ben a *Honvédmeház könyvét* szerkesztette. E könyvbe küldött neki Lugossy egy verset, mely a szabadságharc dicsőítése és egyike a legnagyobb magyar költeményeknek. Ismered? Az apám mindig azt mondta nekem róla, hogy ehhez foghatót nem irt se Petőfi, se Arany, se senki.

„Délibábos róna, mint hajnal, meghasad,
Előtün ködéből délceg lovascsapat;
Jámbor pásztornépek béréről alálépnek.
Óltvén kemény vasat.“

Emlékszem arra a levélre is, melylyel a nagy költő ezt a halhatatlan versét kísérte. Emlékszem, pedig huszonöt éve annak. „Én évek óta ágyban fekvő vagyok és a térdemre tett kis zsámolyon irogatok.“

Apám rajongással vonzódott e dicső szenvedőhöz és szíve vérével irt neki egy hódolattal teljes levelet. Vajjon megtalálták-e Lugossy iratai között?

Nagy az én örömem, hogy Te, kiben ily érzelmeim vonzalmaim testesülnek meg, engem barátságodra méltatsz. Törzsökös magyar, gyönyörű tudományos munkásságról nem is szólok, én azt csak csodálom de megítélni nem tudom.

Ne lepjen meg, ha e napokban egy délután simpliciter megrohanlak parókiádban. Ne félj, hétköznapi lesz. Az esti vonattal meg szaladok vissza. De én most Olaszországba készülök, egész júniust a tengeren s a tenger mellett töltöm. Utazásom előtt látni akarom az én kedves Nagytiszteletű Uramat, kinek valójában egy nagy háromság egyesül: magyarság, szeretet és tudomány.

Köszönöm igen értékes új adataidat. Még szebben is megköszönném, ha nem tudnám, hogy Te az ilyesmit csakugy a köntösöd ujjából rázod ki. Hej, ha magamnak kellene az ilyesmiket összeböngészni, hetekig vészödném s talán hiába!

Nagy örömemre vagyok, hogy Szilády Aron könyvemet becsüli valamire. Az ő véleménye a döntő, ő a legmagasabb fórum, mert az ő tudása véghetetlen, részrehajlatlansága pedig kivételt nem ismerő. Ha ő nem mondja ezt a munkát tüzevalónak: nem fog többé gyötrenni a lelkiismeret, hogy belefogtam. Az *Irodalomtört. Közlemények* legújabb füzetét még nem láttam. Te figyelmeztettél rá elsőben. De holnap megkapom és mondhatom, áhitattal fogom olvasni, mert ama folyó

nek nyilvánítására is — a kitűzött rövid idő belül rögtön. A magasabb foku gazdasági oktatást a gazdasztképzők végzik.

A gazdasági néprétegek ez oktatása mellett, mely szóbeli inkább, nagyon fontos az önképzés eszközeinek megszerzése és kezűben létele. Ez a könyvtárak és folyóiratok feladata. Azt, a mit ezekből tanult az egyes ember, saját eszközeivel gyakorlati eredményre válthatja.

A szellemi munkások osztálya — bizvást ide számíthatók a földes urak is nem annyira foglalkozásuk mint szellemi irányuk miatt — a mennyiben foglalkozásuk a magasabb tudással összefüggésben van, szintén keresztül megy a szakképzésen; ha az egyes egyén foglalkozási köre nem fogja megkivánni a sok oldalú, tudományos, magasabb néző pontot, a neki megfelelő szakiskolán vagy tanszak folyamokon; ha megkivánja az Egyetemen.

Az egyetemi szakszerű kiképzés nem oly értelmű szakképzés, mint a többi. Mert az Egyetem a tudomány iskolája s minden tudomány elméleti. Ez elméletet személyiségéhez forrasztani s így gyakorlatban alkalmazható szaktudássá tenni a hallgató dolga. Ez dolgozással elérhető. Így szorult fel az önálló munkálkodásra szoktatás befejező ideje az Egyetemen a kezdeti iskolából s megoszlik az alsóbb foku szakiskolák között is. A főiskolai szakképzés eredménye az egyházra nézve az, hogy a jellemfejlesztést be-

tetőzi. Ki? Hogyan? Mit? Ezért a főiskolai szakképzés eredménye attól függ és talán semmi mástól, hogy fejlett-e, vagy fejletlen a hallgató személyisége. A személyiség fejlettségének pedig egyik jellemzője az értelmesség (gondolkozni és figyelni tudás), másik a feldolgozott ismeretanyag által szerzett emlékező erő, harmadik a lelkiösmeretesség, a negyedik és ötödik t. i. előtudás és a képzetkapcsolás elméleti és gyakorlati irányban ezeknek már következménye. Az egyetemre előkészítő középfoku iskolának tehát, ha céljának meg akar felelni, a személyiség lehető kiterjesztésére kell törekedni, nemcsak az Egyetem érdekében, hanem azért is, mert az iskolai nevelés eredet szerinti célja ugyanez.

A szellemi irányu közoktatás feladata tanulmányi szempontból a nemzetállam fejlődés fókán mindig egy és ugyanaz marad: a mult kulturájának jelenben ható eszközeit a növekedő ember kezébe adja s a jövő nemzeti kulturájába beviszi a multnak kulturértékeit. Így vezeti a szellemi irányu középiskola a nemzettömeget azon ethikai cél felé, hogy — a történet által feltárt mult egész műveltségi anyagát átszűrve saját egyéniségén s fejlesztve saját szelleme s viszonyai szerint — nemzeti létének bizonyosságul szellemi erejét, esetleg nyelvét, az összes nemzetek közt ható tényezővé tegye.

A szellemi irányu középiskolákat ért szemre-hányások között legnagyobb jelentőségű az Egye-

irat minden sorában a Szilády Áron hatalmas lelke uralkodik és hazudozást nem tűr meg senki részéről senki kedvéért.

A *Nyelvőr* kritikáját olvasd el, mondom, csupa jóakarát, de vallásos elfogultság is burjánzik benne.

(Ezeket irván, félbe szakított a jó öreg Szontagh Pál jött, nem folytathattam, csak ma, vasárnap, holott pénteken kezdtem.)

N. B. Az öreg excellenciás ur, ki vitézül mászta meg három emeletemet, csodálatos ember bizonyos egyoldalú memória dolgában. Nevekre, dolgokra hallatlanul emlékszik, betéve tudja Horatiust, Virgiliust, de dátumokról sejtelve sincs és — garula senectus — ha valamint kérdez tőle az ember, az associatio idearum mechanizmusánál fogva úgy elkalandoz beszédében, hogy nem tud többé visszatérni a kiinduló ponthoz.

Az *Irodalomtörténeti Közleményeket* ma megkaptam és igen nagy örömmel olvastam benne a rólam írott egynehány sort.

A *Mendemonák* könyv iránt a szerződést szerdán írom alá az Athenaeummal, a mi állapotaink között fényes föltételek mellett. Husz ivért ezer forint. S csak az első kiadás.

Hálás szívvvel köszönöm e mű iránt való szíves érdeklődésedet.

Itt is az a fő, ami a *Szájru* szájra vezérlő principiuma volt, hogy az egész csupa köztudomásu dolgokból álljon. Vulgarizáló munkácskák ezek, tehát

a historia sublimiornak itt vajmi kevés dolga van. De épp az a szükség: a *szükségeset adni*.

W. L. Hertslét *Der Tuppenwitz der Weltgeschichte* (Berlin, Hande & Spener, Berlin, ára 5 márka) könyvének 4-ik kiadását épp most várják, tehát a 3-ikat kár volna meghozatnod.

Karácsonyi János könyve: *Történelmi hazugságok* (Szent István-társulat, ára 1 frt. 50 kr.) méltó a figyelemre. Szenvedélyes, merész könyv ez a protestantizmus ellen és hallatlan dolgokat állit.

No de igazán ideje végeznem az én rut apróbetűs irkafirkámat.

Még csak egyet mondok, szomorú szívvvel: hogy ebben a hónapban már alig mehetek. Hozzad, mert üdülő utam egész terve megváltozott: nem Velencében fogok fürdőzni, mint kontempláltam, hanem nagy tengeri körútra indulok Fiuméből: Szicilia, Nápoly, Genova, Nizza, Marseille. Kerek hat hét. Képzelheted, hogy az ilyen expedícióra bajosan cihelődik föl a szegény ember és mint egykoron Gulliverét a liliputiak: ezer apró gond cövekeli le a haja minden szálát.

Még egyszer köszönöm a nagy tisztességet és szeretetet, melyet reám pazaroltál. Meglátod: nem leszek rá méltatlan. Elutazásom előtt még írok neked. Addig is vagyok szerető, hálás hived.

Bp., IX. Ferenckörut 13., 1895 május 19.

Toth Béla.

témé, mely röviden az, hogy nem tudnak a kezdő hallgatók eleget s így az Egyetem alternatíva előtt áll. A középiskola azonban elvégzi a kötelees tananyagot, tehát a tudásanyag meg van az Egyetemre menő hallgatónál s ha hiba van, csak az lehet, hogy az nem fejlesztette ki személyiségét. Azaz a középiskola elvégzése alatt az egyes tárgyak elsajátításának módját, az értelmi kiforrásnak formáját a mai közepes tanuló nem szerezte meg. Ezzel az jár, hogy sem a már szerzett ismereteit, sem az idő folyamán szerzendő tudás anyagát önmaga erején nem képes rendezni: nélküli egyéniséggé való kiforrásának eszközét. E hibával a középiskola a társadalom várakozását sem elégíti ki. De viszont a classicus nyelvek kiirtása és új, modern gyakorlati anyagnak — nyelv, felsőbb mennyiségtan, geometria, vegytan, electrotechnika stb. — behozása egymaga nem nyújt biztosítékot sem arra, hogy a szellemi irányu középoktatás oly személyiségeket nevel, kik az anyagi élet forgatagában egyéniségük által a tömeget az ethikai álláspontra segítik, sem arra — a mi a gazdasági középoktatás feladata, hogy a szellemi vezetőket az anyagi élet vezéreivé teszi, sem arra, hogy a jelen műveltségét a múlt műveltségével szerves kapcsolatban tartja, sem arra, hogy egy szomszéd, nagyobb nép eleven ható körében és idegen népek közt, azok műveltségi és nyelvi alapjától el nem szakadva, nemzeti egyéniségünket nagyobb zavaró hatás nélkül fejleszthetjük.

Középoktatásunk mai állapota következtében azon nemzeti viszonyoknak, mely állapot először a szellemi függetlenséget s előhaladást igyekezett terjeszteni abból a célból, hogy annak idején legyen a nemzetnek sok önkéntes, nemzeti szellemű, művelt harcosa, kik a nemzetet nyugat műveltségével állandó összeköttetésben tartásuk s vezetve magukhoz emeljék. E törekvés állapította meg a gymnázium mai jellegét. A kultúra fejlődés miatt a Tudomány Egyetem és Műegyetem kétfelé vált. A gymn. mellé megszületett a technikai irányu reáliskola.

Oly fokon, mint a Tud. Egyetem és a Műegyetem talán illusorius volna az egyenlő (mert tudományos) színvonalon álló oktatás anyagát egy intézmény keretében egységesíteni, épen azért a Tud. Egyetem és a Műegyetem kettéválasztása indokolt. De a szellemi irányu középiskola nem eshetik csupán a legmagasabb fokú tudományt mivelő tanintézetek szempontja alá. Az egyetemen is az egyes tudományágak szakokra különülnek, melyeket a kettős vonatkozásu tanszabadság elve lefele ép olyan egységbe foglal, mint a nemzet állam a társadalmi rétegeket. De a két irányu szellemi középoktatás a társadalom diffe-

rentiálódását segíti elő elég szerencsétlenül már oly korán, mikor mind a szülő, mind a gyermek tájékozatlan arra nézve, hogy mire lesz legalkalmasabb a növendék. E differenciálódás nem természetes, tehát hibás alap. A hiba nő az által, hogy a szellemi irányu középoktatás nem kész embert, nevel mert nem szakotatás s nem kész egyéneket, mégis előre sokszor egyéniségükkel ellenkező tagozatba kényszeríti legtöbbször anyagi viszonyok miatt: így a szakpálya választásban a tudás kasztszerű jellegét feszíti az egyén elé akadályul.

A gymn és reál, illetve az egységes középiskola csak akkor lesz igazán középiskola, ha a Tudomány, vagyis az Egyetem és a Társadalom célját egyenlően szolgálja. Az egyetem a maga szempontjából alsó-felső iskolává, a társadalom szakiskolává tenné: a nemzetállam céljának munkálása teszi igazán szellemi irányu középiskolává. Az Egyetem és a társadalom egyszerre kielégíthető a fentebbi gondolkodás szerint a mai kultúrában szükséges tantárgyak megállapított terjedelmén, ezek sajátos tárgyszerű feldolgozási módszere által kifejlesztett személyiség nyújtása által.

A nemzet a személyiségnek a tantárgyak által való kifejlesztésén kívül a középiskolától várja, melyben minden társadalmi réteg gyermeke képviselve van, a társadalmi rétegek külön jellegű életének áthidalását is a nemzeti társadalom girincének megalkotására, fentartására erősítésére. Tehát ugyancsak a nemzet szempontjából, de inkább a társadalom érdekéből szükség van arra, hogy a középiskolába belépett tanuló megismerkedjék a gazdasági rétegek életével is.

A mai szellemi irányu közoktatás 10—11 éves korában kiragadja a gyermeket a gyakorlati életből s behelyezi a tapasztalás adatait kevésbé mértékben igénylő elméleti képzés birodalmába. A tapasztalat szerzéstől elszokik. Ideje is kevés van rá. És ha nem bírja az elméleti képzés terhét, erkölcsi bélyeggel homlokán és gyakorlati irányu inventióban megtompulva kényszerítetik a gazdasági pályára; pedig elkerülhetetlen, hogy a teljes szellemi kiképzésre alkalmatlanok nagyobb számmal ne menjenek a középiskola alsóbb osztályaiba. A család óhajtása végül a nemzet érdeke, hogy a szellemi irányu középoktatásban részesülők gazdasági pályákra kevésbé alkalmasok ne legyenek.

A társadalom e kívánságának a szellemi irányu középoktatásban csak az alsó fokon, az I—IV. osztályban engedhető tér a középiskola jellegének veszélyeztetése nélkül. Itt is csak azért, hogy a család óhajásának teljesítése kap-

csán a szellemi irányu középiskola már az alsóbb osztályokba természetes uton, nem csupán büntetés jellegű kényszerítéssel, megszabadulhasson a szellemi kiképzésre alkalmatlanoktól, kik gazdasági pályán eredményesebb munkát végezhetnek saját hasznukra s a nemzeti fejlődés javára.

Minhogy a gazdasági élet az ország különböző részein más és más irányu lehet, a tapasztalható helyi viszonyok szabnak meg a középiskola társadalmi réteg áthidaló munkásságát, melybe az egységet az általános gazdasági élet fejlettsége és fejlesztésének irányja hozná be. A szellemi irányu középiskola e munkássága osztályok szerint külön vagy a hol az osztálylétszám megengedi, két osztály (I—II, III—IV) együtt, a hét egy vagy két szabad délutánján, önképző jelleggel, tanári vezetés alatt folya, mert a rendes órák keretén belül csak az elmélet s nem a cselekvéssel párosult szemlélet után maradna. Kezdetben minden alsó osztályu tanulóra kötelezőleg, később választást engedhetve a gyakorlati irányu középiskolai tantárgyaknak (nyelveket kivéve) az életben való felhasználása mellett a III—IV osztályban a gazdasági pályaválasztásra előkészítéssel azon elv szempontjából, hogy a ki a középiskolai szellemi kiképzésre nem alkalmas, a gazdasági rétegek életébe zökkenés nélkül léphessen és kényszerüljön átlépni akár visszafejlődése, akár emelkedésre való képtelensége miatt.

A középiskola ily irányu munkássága azt is eredményezné, hogy a tanárokkal közvetlenebbül és sűrűbben érintkezvén a tanulók, jellemük formálására — különösen az otthonból elszármazott nagyszámu tanuló igényli ezt — direct befolyást gyakorolhat az iskola s így a szellemi irányu középiskola a családi élet felett álló ismeretek nyújtása mellett, a maga jellege szerint, szükségből teljesitené is a család feladatát, mint többé-kevésbé a többi nem teljesen kész egyént nevelő iskola végzi is ezt.

A mélyebb igazibb szellemi, elméleti képzés az V. osztálytól kezdődnék. Ehez igazodnék a minősítés is.

A jövő középiskolájának feladata lesz azzal is gondoskodni, hogy a szeilemi képzésben részesülők, különösen, míg fizikumuk megerősödik, a mi alsó négy évfolyammal körülbelül összeesik, akár az időkort tekintsük, akár a szellemi munkabírás mértékével döntsünk — csak délelőtt legfőlebb 4 elméleti órát töltsenek az iskola termeiben azért, hogy a felsőbb osztályokban, vagy az egyetemen vagy a gazdasági pályán reájuk váró erősebb munka testi szervezeteik rohamosabb fejlődését, fontos atalakulását

ne akadályozza, egészségtelen irányba ne indítsa, egyszóval a szellemi munkások test-szervezetének ellenálló képessége biztosítsék.

Egyházunk tudtommal nem rendelkezik oly fiiskolával, mely se nem iskola, se nem középiskola, se nem elemi iskola. És vita tárgyát képezheti, hogy szükséges-e a nemzetállami fejlődés fokon oly fiiskola, mely se nem szak, se nem közép, se nem elemi iskola hat osztálylyal, hanem a gazdasági rétegek gyermekeinek iskolája, mely iskola mindinkább közeledik a szellemi irányu középiskola jellegéhez. Kérdés tárgyát képezheti az, hogy a kasztzsellem felé hajló társadalomban a nemzet által egységbe foglalt társadalmi rétegek közt szükséges természetes diffúziót előmozdítja-e az u. n. polgári iskola nem középiskolai jelleggel. Megfontolás tárgyát képezheti, hogy ez iskola, melyet a törvény értelmében minden népesebb község felállítani köteles, nem volna-e eredményesebben fölhasználható addig is a gazdasági rétegek szakképzésére, míg elég alsó fokú gazdasági iskola szervezhető.

Kutasi Károly.

Missziói levelek.

V. Iskolák és istenitizteletek a misszióban.

Legutóbbi levelém óta egy jogosan táplált reménységgel szegényebb lettem. Azóta ugyanis megszólalt a Konvent és az utazási napló láttamoztatása tekintetében olyan határozatot hozott újra, a melyet a tiszántúli kerület csaknem egyhangu állásfoglalása után nem reméltünk. Ugy látszik, hogy ugyanazok az emberek is — igen kevés kivétellel, — másként szavaznak az egyik és másként a másik testület gyűlésén. Niincs benne kétség, hogy ennek a konventi határozatnak valamelyes hatása lesz majd a missziókra, azt azonban már alig hiszen hogy ez a hatás áldásos irányu lenne. Elvégre határozni bármit is lehet, de az bizonyos, hogy maga az élet sokszor mást határoz, mint az emberek a négy fal közt határoznak. Határozni mindent lehet a miből a közügyre haszon, és előmenetel származik, de azt viszont úgy gondolom, hogy akármilyen nagy tekintélyű testület is nincs jogositva olyat határozni, a mi az egyének személyes jellemét, egyéni önértetét erősen sérti. Az egyénektől lehet követelni munkásságot, hűséget, minden áldozatot, — de azt sem Isten sem emberek előtt egy erkölcsi testületnek sem volna szabad követelni hogy bárki is nehéz szolgálatát önértet-megtadással, és önmagát szégyenelve tudja csak végezni. Valamikor a mi egyházunk nagy erővel és sokszor tiltakozott az emberek lelkiismeretének megbántása ellen. Én azt gondolom, hogy az ember lelkiismerete nem csak dogmatikus kérdésekben támad fel, és sértethetik meg hanem akkor is, ha a gyakorlati életben olyanra erőszakolja valaki, a mi önmaga előtt is, de az emberek itélete szerint is reá nézve bántó.

Am most már ebből a sajnos lelkiismereti összeütközésből mit fog nyerni az országos ref. magyar misszió ezt egyelőre bajos volna megmondani. A jövő az Ur kezében van letéve.

Ezek után visszatérek az én misszióm ismertetéséhez.

Nekünk kezdettől fogva kiváló gondoskodásunk tárgyát képezte e nemzetiségi talajon magyar református iskolák létesítése, két irányban is nagy fontosságú dolognak tartottuk ezt. Az egyik az hogy a saját gyermekeinket magunk neveljük és tanítsuk, a másik pedig hogy más nyelvű, és felekezetű emberekre is hatással lehessünk egy református iskola által. Mind a két célt elértük.

Két népiskolát létesítettünk. Az egyiket Nagykindán 1891-ben, a másikat Valkányban 1896-ban. Az első 16 évi fennállása óta 1017 gyermeket oktatott. Ebből csak 280 volt református, 450 g. keleti szerb, és a többi r. katolikus. A magyarosodást a mint látjuk, nem kis részben elősegítette az iskola. Az itt járt szerbek mind megtanultak tisztességesen magyarul beszélni. Nagyon sok szerb család van, a hová a mi iskolánk utján a magyar nyelv, és a magyar nemzeti érzés eljött. És a mi figyelmet érdemel, nem erőszak által, hanem magának és szerbségnek akarata által. Az iskola ily módon egy élő, állandó szerves kapcsolatot tart fenn a magyar ref. egyház, és a g. keleti szerbség között, a mitől nem csekély értékű szimpáthia áll fenn irányunkban.

A valkányi iskola 11-ik éve áll fenn. Ez pedig egy oláh községben végez missziót. Ebbe mintegy 500 gyermek tanult eddig. Ezek nagyobb részt reformátusok. A falusi oláhság még nem keresi úgy a magyar iskolát mint a városi szerbség.

A nagykindai iskola fentartásához a városi pénztár 1400 kor. évi segélyt ad, a valkányihoz az állam 600 kor. segélyt. Ezenfelül mindkét iskola tanítójának az állam ad korpótlékot.

Rendszeres állandó hitoktatást nyernek a Mokrin községben lakó ref. gyermekek, és Zsombolyán lakók is, — községi illetve állami segélyezés nyújtása által.

A misszió egyik leglényegesebb legnagyobb fontosága munkája a misszió különböző pontjain istenisztelet tartása. Főként ez a munka az a mi az itt szét-szórva lévő reformátusoknak hitben való megtartására szolgál. Ez a munka az a mely időnként lehetővé teszi az elszórt nyáj összegyűjtését s közöttük a jó Istennel való összeköttetésük fentartását, és egymás között is a testvéries érintkezéseket. Ez a munka a lelkek táplálása és erősítésének a szent munkája.

Hát bizony, ha végig gondolok 20 esztendőnek e nemű munkáján, csak hálászó fakadt a szivemből a jó Isten iránt, a ki azt a valóban sok törődéssel, fáradtsággal sok nyugtalankodással, nélkülözéssel, — s hozzá tehetem, hogy sok veszélyvel is járó munkát teljesíteni megengedte nekem. Összesen 11 külső gyülekezetben tartottam több vagy kevesebb alkalommal isteniszteletet a hívőknek. Nem úgy, hogy csak néha-néha végeztem volna ezt, hanem 20 év óta folyton és szakadatlanul. Rendszeresen jártam ki mindig. Nemcsak a temérdek viszontagságos időjárással kellett ez idő alatt megküzdeni, hanem a különböző községekben különböző viszonyok között élő és más-más természetű, jellegű emberekkel és érintkezni, őket részint inteni, dorgálni, részint bátorítani, buzdítani, erősíteni, részint a háborgókat csendesíteni békességre vezetgetni, vagy nagyon sok ügyes bajos dolgaikban őket tanácsolni.

Lelkészi naplómban melyet 20 év óta nagy hűséggel és pontossággal vezettem és pedig a nélkül hogy bárki ezt láttamozgatta volna, részletesen fel van jegyezve, hogy melyik pontján a misszióknak, mikor, melyik nap teljesítettem szent szolgálatot, fel van jegyezve az is, hogy micsoda alapigékről predikáltam, hogy milyenek találtam a gyülekezetet. Buzgók-é vagy hanyagok; békében (lők-é vagy veszekedők, előrehaladnak-é, vagy pusztulnak ott az emberek.

Érdekes képe ez a 20 évi napló a misszió változatos életének. Sok bejegyzésemet lelki örömmel irtam, de sokat irtam lelki fájdalommal is.

Mikor valaki körülbelül már 900 utat végezett mint én végeztem a misszió területén, bizony sok mindent át kellett élnem jót is, rosszat is. Ebből a 900 utból több mint 500 olyan ut volt, a mikor isteniszteletet is végeztem valamelyik községben. Mennyi ut ez? Ha összeadnánk a meneti, és jöveteli utak hosszát bizony sok ezer kilométert tenne ki. És sok van ezek közt olyan is, a melyet éjjeli időben sokszor nehéz körülmények között kellett megtenni, minden nyugalom és kényelem hijjával. És ez mind csak a vidékre eső munka, az itthoni munkák gondjait meg ezeken felül kellett hordozni. És én hordoztam bizó, hívő lélekkel, arra nézvéen folyton, a ki azt mondja a kik az Urban biznak, azoknak erejük megújul, futnak és nem fáradnak el, járnak és nem lankadnak meg.

Pál apostolnak egy mondásával zárom jelen leveletem, nevezetesen azt mondja, ő hogy a ki dicsekedik az Urban dicsekedjék; én is mindazokkal a miket itt leirtam az Urban dicsekedem.

Fekete Gyula.

KÖZÉLETÜNK.

Legyünk méltányosak!

Egy képtárlatban kiállított művek teljesen egyformák sohasem lehetnek, mert a festők egyéni sajátsága, a különböző iskolák hatása, a tehetségek mértékének egymástól elütő voltából önként következik az alkotások sokfélesége; sőt még az ugynevezett megvilágítás is lényeges befolyással van a vélemények kialakulására...

A nagy hadgyakorlaton a legjobban kiképzett, a legértelmesebb s szorgalmasabb kapitány vezénylete alatt lévő században is fordulhat elő olyan véletlen, midőn az eredmény kedvezőtlen bírálatra vezet...

Egy vármegye élén lehet minden tekintetben kiváló érdemes alispán s mégis megtörténhet, hogy azon vármegye közigazgatásában itt-ott hiányosság észlelhető...

Amde azért egyik vagy másik feltétlenül el nem ítélhető...

Miért van hát mégis, hogy évtizedekre visszamenő tapasztalatom igazolása szerint, ha az egyházi élet terén hiányosságok merültek fel, majdnem kivétel nélkül a papra másztak reá a kritikusok s habozás nélkül így szóltak: „Imhol az okfő!”...

Hiszen ha a földmives idejekorán szorgalmasan megmunkálja a földjét, el veti a jó magot s mégis aszály, vagy bárminő csapás folytán az, a ki reménnyel s örömmel vetett sűrva aratni kénytelen, senkinek nem

jut eszébe józanon, hogy ezért kárhoztassa a földmivest . . .

Ha az iparos lelkiismeretes pontossággal, egész tudása érvényre juttatásával elkészíti a reá bizott munkát, de az a használat kiméletlen volta következtében idő előtt megsemmisülésre jut, oka-e annak az iparos? . . .

Ha a szülők gyermekeiknek helyes nevelésére minden lehető módot felhasználnak s mégis a gyermekek némelyike elzüllesre jut, a szülőket irgalom nélkül el-kárhoztatni helyes volna-e minden esetben? . . .

Legyünk méltányosak! . . .

Épen azért elhamarkodott ítéletnek tartottam én mindenkor azt, ha az egyházi élet terén nyilvánult hiányokért egyedül és kizárólag a lelkészi karra irányul a kárhoztatás kidobott köve . . . Hiszen a leglelkiismeretesebb, buzgó, szorgalmas lelkésznek sem mindig osztályrésze az óhajtott s remélt diadal felemelő öröme! . . .

Nem mondom én, hogy az ég angyalaival egy színvonalon áll talán a lelkészi testület, de azért minket ördög szülöttcinek nevezni nem lehet . . .

Lehet is, van is fogyatékoság bennünk kisebb-nagyobb mértékben, de meggyőződésem az, hogy sokkal kevesebb a kötelességet mulasztó, pontatlan, buzgóságban fogyatékos közöttünk, mint amennyi a hü és lelkiismeretes lelkész. . . .

Sőt azt sem habozom kimondani, hogy nem minden esetben áll egyenes arányban a lelkész mivolta a gyülekezet mivoltával, habár feltétlen igazság gyanánt elfogadom azt, hogy a lelkész legtöbb esetben nagy befolyással lehet és van is hiveire s egyháza életére . . .

Azon kifejezésre juttatott nézet elől sem zárkózom el ridegen, hogy nem csak az erkölcsi fogyatkozásokban jeledző lelkészek, de a testi és szellemi erőben megfogyatkozottak is nyugdíjazandók lennének az egyház jól felfogott érdekében, csak hogy odáig ne menjem semmiesetre az elv megvalósítása, hogy csak azért mert a lelkészek közül az élet delét jóval túlhaladta s talán a halottakat temetőbe kikisérni, zord időben maganházaknál óra számra prédikálni már nem képes, de egyéb lelkészi teendőket, templomban, lelkészlakon s gyülesteremben kifogástalanul, eredményteljesen végezni még mindig alkalmas, csak azért mert a hallgatók némelyike azt mondja reá: „Megöregedett már ő kigyelme, menjen az útból, hogy jöjjön helyette ifju,“ kénytelenítessék az ilyen érdemes öreg nyugdíjba menni még az esetben is, ha meg lesz a zsinat által megalkotott lelkészi nyugdíjintézet, ezt nem tartanám a méltányossággal egyezőnek. Sőt ez a káplánok gyakorlatyszerzése indokából is feltétlenül helytelen eljárás lenne az én véleményem szerint . . .

Tudom én azt, hogy a pappá lehetségért epekedő egyik káplán a papok haláláért vágyódásának versben is kifejezést adott volt hajdanában s egyebek közt ilyen módon tisztelte meg előjáróit s a lelkészeket: „Esztek, isztek, veszekedtek, bolond fővel törvényt tesztek, káplánnak husz pengőt adtok, akasztani valók vagytok,“ ám de az ilyen előre törekvésnek utját azzal egyengetni, hogy a vén papok lebunkóztassanak, akkor sem lennék hajlandó ha 23 éves ifju káplán lennék! . . .

Azt se hagyjuk számításán kívül, hogy a lelkész ifju volta az egyház felvirágzásának még nem minden esetben biztos záloga, mert igen sokszor egy-egy tapasztalatokban gazdag korosabb lelkész, könnyebben s több eredményt elérni képes, mint a fiatal. Igaz ugyan, hogy ennek ellenkezőjére is van sok példa! . . .

Itt is, mint mindenekben, legyünk méltányosak! . . .
Az egy fa, a lelkész, ne takarja el előlünk az

erdőt a gyülekezetet, mert hiba gyakran van és lehet nemcsak a papban, de a gyülekezetben is . . .

Nagyon sok példát tudnék felhozni mindkét eset megvilágítására, de ez oly feltétlen igazság, hogy nem érzem szükségét a részletezésnek.

Egyet azonban kijelentek mielőtt cikkemet befejezném, azt ugyanis, hogy nagyon kicsiny embernek tartom ugyan magamat, de ha nekem valaki rendelkezésemre bocsátana megfelelő pénzüsszeget egyházi célokra: tíz év leforgása alatt csudálatos eredményt mutatnék fel egyházi életünk felvirágzásának mezején, mert lehetnek akárminő buzgó papok, ha papság és nép földhöz ragadt szegény!! . . .

Dombi Lajos.

A hevesnagykunsági egyházmegye közgyűlése.

Esős, sáros idő lett a tiszaroffi papjárásra s ha elgondoljuk, hogy a nem kis területű egyházmegyéből némelyeknek az egy délelőtti gyűlésért oda és vissza két napi utat kellett volna tenniök, nem csodálhatjuk, hogy olyan sokan elmaradtak. Fődolog hogy a fáradságnak erkölcsi hatása az egyházi élet intensivebbé tételében meglett legyen, hiszen Pál apostol egybe nem vehető küzdelmekről emlékezik a gyülekezetekért.

Tehát Tiszaroff, csak ujabban is majdnem egy év óta papválasztási küzdelmekkel meglátogatott eme egyházközségünk, melynek régebben szin református lakossága között manapság, mióta Gyenda pusztai filiájában kath. templom épült, több katolikus van, fogadta vendégül gyűlésünket. Szép volt, hogy a lefolyt pártharcokról, nem történt említés, de viszont keresni kellett volna valami alkalmat a templomozáson kívül, a hol felekezet különbség nélkül az érdeklődők lelki épülést merítették volna. A gyűlésnek két része volt: a tanácskozás és az ebéd.

A tanácskozás rövid, Németh Vince h. lelkész és az esperes szép imái után kezdődött a templomban, eme régi Rákócy emléken Győry Lajos esperes, Mésszáros Illyés tanácsbíró elnöklete alatt s mindjárt a 3-ik tárgynál áttették a kaszinóba. Egyházmegyénk beléletét érintő mozzanatok közül a következőket említem fel. Kidölt sorából Vaday Ferenc törökszentmiklósi lelkész, Zelovics dévaványai tanító, új harcosokul jelentkeztek Tóth Sándor kuncsorbai lelkész-tanító, dévaványáról egy új tanító. Építkezéseket jelentettek: Tiszainokáról és pedig elismerésre méltó áldozatkészséggel, mert hiszen csak ujjabb 20% egyházi adóval tudja azt létesíteni a kicsiny egyházközség, épigy lelkészlakot akarnak építeni Tiszaugon, Mezöturon pedig elrendelte azt az egyházmegyei közgyűlés, templomépitéssel bajol a rákócifalvai kis egyházközség, orgonát épít Tiszaszentimre, hagyományozást jelent Kunmadaras. Iskola ügyek érkeztek be Kisujszállásról, mely óvodáját államosítani, ellenben tanyaiskoláit a községtől az egyház számára visszavenni akarja, továbbá Mezöturról, a hol 4 új tanítói állást szerveznek államsegélylyel, 1000 koronás tanítói törzsfizetéssel és lakbérrel, volt több tanítói fizetéslevél megerősítés is. Még ha felemlitem, hogy a tanítókat nyugdíjazó, hevesvármegyei bizottságba Diószegi Mihály választatott be és Kunmadaras igen szép stólatervezetet terjesztett be, mely az imát 4 koronában s a predikációt halott mellett 10 koronában szabja meg, bevégeztem az egyes eklézsiák beléletének rövid rajzát. Csekély biz ez, mindössze egy szem,

egy porszem, amivel beszámolhatunk, de hát mégis előhaladás. Ez az egy vigasztalásunk lehet, egyébként pedig bizony Az Ur lelkének ereje megvonatni látszik tőlünk, az eklésia militáns marad s lesz-e egyáltalán belőle triumphans?

Általános érdekű viták fejlődtek ki a tanfelügyelő egy átirata miatt a dévaványai egyházhoz. Egyházmegyénk felterjesztést tesz a kerülethez, hogy a tanfelügyelők tartásuk meg a fensőbb hatóságaink útján való érintkezés törvényes formáját. Lám, hogy tudunk harcolni. A törökszentmiklósi egyház életrevaló indítványt terjeszt be az egyház adók biztosítása felől, de egyelőre a kérdés fejlődésben marad. Végül a Bocskay-ünnepélyen az egyházmegye képviselőivel elnökség bízta meg. Itt említem meg, hogy egyházmegyénk mindjárt a gyűlés megnyitása után sürgönyileg üdvözölte az ugyancsak apr. 30-án dunántuli főgondnokra beiktatott Gróf Tisza Istvánt.

Aztán következett az ebéd, Borbély Géza helyi főgondnok vendégszerető házában. Felesleges mondani, hogy a minden ízében kálvinista házigazda asztalai csak úgy görnyedeznek a sok jótól, meg hogy dikciókban is volt ugyan elég részünk. Hisszük is, hogy akik ott együtt voltunk, egymást őszintén szerni s vallásunkhoz ragaszkodni tanultunk. Hisszük azt is, hogy az elszállásolt vendékek kedves emlékek jöttek házigazdájuktól s kedves emléket hagytak, de a hatás csak sporadikus lehetett, a tömegekre való hatást, hiába nem tudjuk eltanulni.

Egyébiránt a fehér asztal mellől üdvözlést mentestettek főgondnokunk Dr. Tóth János államtitkárhoz kit gyermekei betegsége tartott távol, mint írta, a kötelesség teljesítésétől s jó kedélyű együttlételemünk fűszerezőjéhez, a betegen fekvő Medgyaszay Gyula madarasi lelkészhez.

Külön elismerés illeti itt Roffi Borbély Géza és fia György tanácsbíró urat, kik egyházmegyénket vendégül hívni szivesek voltak. Az őszi közgyűlésre pedig a tiszakürti egyház hívta meg egyházmegyénket.

L.—a.

E. m. gyűlés Felsőszabolcsan.

A szokásos tavaszi gyűlések tudósításai között hadd álljon itt pár sor a felsőszabolcsiról is. Megszokták már, várják is az emberek, mondjuk a papok és azt hiszik, hogy ahonnan nincs tudósítás, ott nincs is élet, nem történt semmi. Hála Istennek valami roppant szerencsétlenség nem is történt nálunk. Megy itt minden a rendes kerékvágásban. Lassan, de biztosan.

Nyiregyházán tartatott meg áprils 19. és 20. napjain. Tárgy, mint az ország legtöbb gyülekezetét számláló egyházmegyében, volt bőven. Nagybárá adminisztratív dolgok. Az esperesi jelentés emelkedett ki közülök tartalmának változatos gazdaságával és érdekességével. Hegedüs Sándort elsíratta, a méltó utódot, gróf Tisza István, a sokszor meghurcoltat, érdemeihez méltóan meleg szavakkal üdvözölte. Az e. megye külön feliratban is üdvözli. Azután a külső építés munkájának eredményéről számol be. Tiszaszentmárton góthstíli valószínűleg a XIV. századból eredő templomát 8000 korona költséggel palával fedette. Halász iskolát épített. Döghe 65000 koronáért templomot, tornyot, melyhez a király 450 koronával járult, 57000 koronát a hívek már be is fizettek. Veresmart templomát fedette s új harangokat öntetett. Gyulaj, Nagykálló új is-

kolát építettek. Ó-Fehértó új harangot szerzett, kajár orgonát állított. Az e. m. leányintézetében 30 növendék van ez éven. Az intézet szépen virágzásnak indult. Pedig mennyi előítélettel, mennyi elfogultsággal s még hozzá kezdetben ellene célzatosan terjesztett rossz hírekkel küzdött. Három új lelkész megerősített. Vasmegyerén s a másfél év óta üresen álló Szabolcsan a lelkészválasztás elrendeltetett.

A gyűlés többi tárgyai nagybárára olyanok voltak, melyeket akár gyűlésen kívül is elvégezhetett volna az esperes, na de hagyjuk ezt.

E. m. aljegyzővé ifj. Görömbei Péter választott. Koroc József állásáról lemondott lelkészi aljegyző ezen állásában nagy kérelemmel megmarasztatott. A két pénztár t. i. e. lelkészi, özv. árva gyámintézeti és a közigazgatási kezeléssel egyesített s kezelését Veres János paszabi lelkészre bízták.

A vallásoktatás a többféle iskolával bíró gyülekezetekben nem kifogástalan. A catechetikai állások szervezése szinte elkerülhetetlen. De miből? mikor nálunk a hívek 40—60—100%-os egyházi adókat fizetnek, e rendkívüli kivetéseket nem is számítva.

Egynehány ujonnan beterveztett tanítói díjlevélkapcsán ezt az elvi jelentőségű határozatot mondták ki, hogy tekintettel a tanítói fizetéseknek küszöbön álló rendezésére minden egyház rendezze még e tavaszon tanítói díjlevelét s azt az e. m. látogatóságnak mutassa be, illetőleg ez kérje számon hogy az állami fizetési kiegészítés elnyerése akadályokba ne ütközzék. Lőrinczy István mezőladányi 87 éves öreg lelkész nyugdíjaztatott, ha telik a kápláni congruából. — A mária-pócsi hívek a bucsujárás ellensúlyozására egy protestáns imaház építését vették tervbe. Fájdalom nincs rá alap, de gyűtenek. Nyirbátorban sok ügy között ez egyháznak nagy hasznot hajtandó parcellázás megengedett. — Délben bankett volt a koronában, hol gróf Vay Gábor főispán is megjelent. Mondott beszédet is a magyar papokra. Sok komoly tréfás, pikáns és a jó Isten tudja milyen izü felköszöntő között — mint ez már nálunk magyaroknál szokás, ugyan a német azt állítja ezt is tőle tanultuk Dr. Horváth József o. gy. képviselő e. m. aljegyző beszéde keltett nagy feltűnést melyben a nála szokott hévvel, de talán még e szokottnál is élénkebb változatosabb ragyogóbb képekkel a néptanítói törvényjavaslat olyanját indobolta meg. Másnap bírósági ülés volt, hol egy tanító elmozdított e gégényi egyház nyugalma legalább látszólag helyreállított. Hadd menjen minden rendben így tovább.

Tableau.

KÜLFÖLD.

A francia szétválasztási törvény.

— Folytatás. —

A közös veszély, a melyet a szétválasztási törvényjavaslat az egyes egyházakra hozott, néhány utópistát teremtett, a kik a protestánsok és katolikusok egyesüléséről álmodoztak. A „Revue“ úgy a francia mint a külföldi katolikus és protestáns kiváló személyiségekhez a következő kérdéseket intézte: Lehetséges-e az egyesülés? Kívánatos-e a s mely alapon volna létrehozható? A katolikusok eme kérdésekre úgy nyi-

latkoztak, hogy az egyesülés kívánatos ugyan, de mind-
eddig lehetetlen. Protestáns részről Lafou lelkész
(Montauban) a Vie novelle, derék szerkesztője kereken
kijelentette, hogy az egyesülés nemcsak nem lehetséges,
hanem nem is kívánatos. A protestánsok ugymond —
utálják a coelibátus morálját, a kasuistikát . . . Sokkal
szigorubbak mint a kathólikusok a hazugsággal fajtalan-
sággal és az alkoholizmussal szemben . . . a protes-
tánsok meg vannak győződve, hogy az atheismus valódi
szülője a római egyház hiszen így szokott beszélni :
Az egész vagy semmi. Így tehát a két egyház között
áthidalhatatlan ür tátong.

A separatiós törvény gyakran idézett elő kabinet
válságot úgy, hogy Rouvier helyét egy újkultuszminisz-
ter foglalta el rövid idő múlva : Bienvenu-Martin. Az
új kultuszminister hivatalának átvétele után azonnal a
következő nyilatkozatot tette : Nemesak- ragaszkodik
a kormány ehez a reformhoz, hanem az is a meggyő-
ződése, miszerint elkerülhetetlenül szükséges s a kormá-
nynak az az erős elhatározása, hogy minél előbb
keresztül viszi. Ha a parlament és az ország elé oly
fontos kérdést állítanak, nem szabad azt beláthatatlan
időre halasztani, hanem úgy ellenfeleinek, mint bará-
tainak az érdekében áll, hogy minél hamarabb megol-
dást nyerjen.

1905 febr. 10-én a képviselőház (343 szavazattal
189 ellenében) kinyilatkoztatta hogy a vatikán magatartása a szétválasztást elkerülhetetlenné tette. Március 21-én Gayraud abbé szemére vetette a képviselőháznak miszerint tullepte megbízatását akkor, mikor a szétválasztás elvét a választók megkérdezése nélkül kimondta. Erre Briand a szétválasztási bizottság előadója kinyilatkoztatta, hogy ez azért történt mivel a Concordatumot a pápa magatartása következtében a szerződő felek egyike felbontottnak tekinti.

Az új kabinet Combes eredeti javaslatán sokat szelidített, de lényegében keveset változtatott. Márciusban aztán a javaslat a plenum elé terjesztetett. A szétválasztás ellenfeleinek obstructió kísérlete sikertelen maradt. A javaslat 100 szótöbbséggel július 3-án elfogadtatott. Tájékoztul itt közlöm főbb pontokban a szétválasztási törvényt :

A 1. §. biztosítja minden polgárnak a lelkiismereti szabadságát. 2 §. a kultusz budgetett eltörli, de a gymnasiumokban a vallásoktatás, a kórházakban és a fogházakban a lelki gondozás az állam terhére esik. A 3. § szerint az eddigi egyházi testületek megtarthatják adminisztratív jogaikat mindaddig, míg az egyházi javakat át nem utalják az ujonnan alakítandó kultuszegyesületekhez. Eme javak azon egyesületekre szállnak, a melyek az általok gyakorlandó kultusz általános szervezetekhez csatlakoznak. Ama javak, a melyek humanitarius célokra (szegények ápolása, iskolák stb.) szolgálnak, az egyházaktól egyszerűen elvételnek. A 4. § arról szól, hogy az adósságot, a melylyel az egyházi épületek terhelve vannak, az fogja viselni, a ki tulajdonosa marad : Kultusz egyesület, állam, departament vagy község 5. §. Azon javak, melyeknek rendeltetése nem kultusz jellegű, az államra szállnak megfelelő rendeltetéssel. 6. §. Intézkedik, hogy az államtanács a kultusz egyesületek között felmerülő összeütközéseket elsimítsa.

A 7. § ott, a hol a kultusz-egyesület nem létesül az egyházi javakat a kerületben levő állami jótékonyági intézethez utalja.

A 9. § meghatározza a nyugdíjakat és járadékokat a melyeket a különböző kultusz lelkészei nyernek az államtól. Azon lelkészek, a melyek 60 éven felül van-

nak s 30 évig szolgáltak, eddigi javadalméuk $\frac{3}{4}$ részét kapják életfogytiglani nyugdíjúl. Ha 45 évesek s 20 évi szolgálati idejük van javadalmuk felét kapják életfogytiglan. Ezen nyugdíjnak a felét azon özvegyek is kapják, a kiknek kiskoru gyermekeik vannak, egy negyedét pedig oly özvegyek a kiknek nincsen többé gyermekük vagy ha van, azok többé nem kiskoruak. Azon községekben a melyeknek 1000-nél kevesebb lakosok van, a lelkészekre nézve, a kik ott tovább is működni akarnak ezen periódusok mindenike megkésztéződik. A párisi és montaubani prot. facultások tanárai, a kik a közoktatásügyi miniszteriumtól függenek, az 1885 junius 25-iki törvény szerint a melyet akkor a kathólikus facultások tanáraitra hoztak, szerény életfogytiglani nyugdíjat kapnak.

10. § az egyházi épületeket az állam tulajdonának nyilvánítja (447 szavazat 91 — ellen). 11 §. Az egyházi épületek, a melyek a kultusz nyilvános gyakorlására szolgálnak székesegyházak templomok, kápolnák, zsinagógák az egyházi intézeteknek szabad rendelkezésökre bocsáttatnak. A püspöki paloták a kultusz egyesületeknek két évre a lelkészlakok, semináriumok és theologiai facultások öt évre bocsáttatnak rendelkezésökre. Azon községekben, a hol nincsenek lelkészlakok (ez pedig a protestánsoknál sok helyen fordul elő), a lelkészeknek öt éven át lakpénz adatik.

A 16—20 §-ok a kultuszegyesületekről tárgyalnak 1000-lakosnál kisebb népességű községekben 7,—1000—2000 pedig 15, városokban 20 ezer lakón túl legalább is 25 tagot kell az egyesületeknek számlálniok. Ezen tagoknak nagykoruaknak kell lenniök s az egyesület kerületében lakniok. Ugy a pénzügy mint a közigazgatás aktái minden évben bemutatandó ellenőrzés végett az egyesület tagjainak. Az egyesületeknek joga van kultuszcélokra gyűjtéseket eszközölni, a stólat és a székek árát kivetni. 18 § meg engedi, hogy a kultuszegyesületek nemzeti szövetséget alakithassanak. 19 § a pénzügyi ellenőrzést alárendeli az állami ellenőrzésnek. Az utolsó cikelyek a kultuszrendőrségről szólnak.

Mindenesetre a képviselőház által elfogadott törvény nagy haladást mutat fel az előbbi hónapokban tervezett javaslatokkal szemben. Nem kell többé félni hogy az egyházak megfolytatnak. Mindamelltt az egyházaknak még mindig sok kívánni valójuk maradt fent. Itt csak a főbbeket emlitjük fel. Az alap vagyon, a melyet létesíteni szabad sok esetben elégtelen fog lenni. A mely egyesület évi 5000 frank bevételel bir az alapvagyon csak a háromszoros ha pedig ennél kevesebb a bevétel, az évi átlagos kiadásoknak hatszorosa lehet. Miért titják el az egyesületektől az adományok és alapítványok elfogadását, a melyek a lelkészek lakása és fizetése költségeit fedeznék ? Különösen a nyugdíjról szóló határozatok idéznek elő általános elégedetlenséget. Az elfogadott rendszer szerint főképen azok nyernek nyugdíjat a kik arra nincsenek reá szorulva míg a szükölködök ugyszólván semmit sem kapnak. Az egyházi javak, a melyek humanitarius célokat szolgálnak az egyházaktól egyszerűen elvételnek. Ha még 20,000 lakossal biró helyen is csak 25 tag szükséges az egyesület megalakításához a protestánsok sok helyen nyilvánosan nem gyakorolhatják vallásukat. Ezek azok a fontosabb pontok, a melyre a protestánsok a senatus figyelmét fölhivták.

A lapok ebben az időben mint érdekes hirt kolportálták, hogy az egyetemes egyházi tanácsok csaknem mindnyájan vonakodtak a szétválasztási kérdéstről nyi-

latkozni. Algir egyetemes tanácsa Gérente szenátor indítványára azt a óhajt fejezte ki, hogy a muszlimánok hagyásának ki a szétválasztási törvényből. A mohamedan vallás budgetje eddig évenként 422 ezer frankra rugott.

A senatus bizottsága a képviselőház tervezetét minden módosítás nélkül elfogadta. A senatus a szétválasztási javaslattal 1905 novemberében szándékozott foglalkozni, hogy a separatió 1906 jan. 1-re törvényerőre lépjen.

A separatiós törvény természetesen a párisi és a montaubani prot. fakultásokra nézve is nagy veszedelmet jelent. Ezek egyetemi jellegűk elveszíték. Az állam a lelkészekkel szemben többé az előbbihez hasonló kötelezettségeket nem vállal és ezért nem is követel tőlök egyetemi bizonyítványt. Ez által a theologiai facultások elvesztik létjogosultságukat. Az a remény, hogy a facultás vallástudományi facultássá változik át illuzóriusnak bizonyult. Hogy fennállásukat biztosítsák, alakult egy egyesület, a mely bátran számíthat Franciaország református és lutheránus egyházainak hathatós támogatására. Az előadóknek eddigi szabadságuk a tudományos kritika terén megmarad.

A pápa a separatiós törvényről két ízben nyilatkozott a nélkül, hogy határozott állást foglalt volna ellene, a mint azt a klerikális franciák kívánták. 1905 okt. 4-én irt Richard párisi érsekhez ebben az ügyben de oly általános kifejezésekkel miszerint véleményét a kérdéses törvény felől senki sem tudja kivenni leveléből. Majd midőn december 11-én a konsistoriumban ez a kérdés szőnyegen volt, a pápa így nyilatkozott: A katolikus hit mind jobban terjed a földön s úgy a más hitű, mint a pogány országokban gazdag gyümölcsöt terem. De nagy szomorúság fog el bennünket, ha tekintetünket a katolikus népekre vetjük. Így az a nemzet, a mely eddig, az egyház legrégebb leányának nevezetett, komoly aggodalmunk tárgya. Célunk hogy e helyről az igazság minden szabálya ellenére kibocsátott törvények ellen, a mint az apostoli kötelességünk, alkalmas időben komolyan és nagyobb nyomattal beszélni . . .

A szétválasztási törvényre vonatkozó Vehementer nos esse sollicitos kezdetű bulláját 1906 február 11-én küldötte el X Pius a francia klerushoz és az Osservatore Romano-ban február 18-án jelent meg latin és francia szöveggel. Ennek az encyklikának nem csak Franciaországra nézve van jelentősége, mivel a szétválasztási törvényt a legnagyobb mértékben elítéli, hanem minden országra nézve, a mennyiben a római kuriának az egyház és az állam között levő viszonyra vonatkozó nézetét tükrözi vissza s megcáfolja azt az állítást, mintha a mostani pápa ezt a nézetet modernizálni akarná.

(Folyt. köv.)

Veress István.

KÜLÖNFÉLÉK.

Jézus mennybemenetele.

A csőtörtők Jézus mennybemenetelének ünnepe napja. Jézus mennybemeneteléről egyezőleg szól a három első evangyélita: Máté, Márk és

Lukács, János erről a felséges jelenetről nem szól. Olvassuk e napon Máté, Márk és Lukács könyvének utolsó részeit s az olvasottak felett elmélkedjünk.

Vajjon mi lesz elmélkedésünk eredménye? Ha hü és igaz keresztyének vagyunk az, hogy térdre esve imádjuk a megdicsőült Jézust, aki azért ment fel az egekbe, hogy nekünk ott helyet készítsen.

Ez egekre nézzünk szüntelen, úgy találjuk meg és birjuk a Jézust!

— † **Vályi Nagy Gusztáv.** A mult század első felében sokszor volt szó a Vályi Nagyokról, ebből a családból való volt a sokat emlegetett Nagy Pál fizika tanár s ez a család siratja most egy fiatal tagját V. Nagy Gusztávot, a poétát, ki diák korában sokszor s a tavalyi Bocskai ünnep alkalmával is nyert babérokat s kit a barátja kezében véletlen elsült revolver golyója most örökre elhallgattatott. Temetése a főiskolai diákság és a város nagy részvétele mellett ment végbe f. hó 7-én. Sok szép friss dal hangzott sirja felett és a Szávay Gyula bucsuztatója.

— **Az érmelléki e. megye** május 1-i székhelyi gyűlésén kerületi képviselőkül egyházi részről Végh József és Bányai László tanácsbírók, világi részről Magyar Miklós tanácsbíró és Kovács András aljegyző küldettek ki. A lelkési értekezlet azon határozata, hogy a kik az egyház hitelvei szerint nem élnek egyházi hivatalt nem viselhetnek megerősítette (de ki fogja ezt megállapítani?) Ujléta rendbe jött, papot választ; Gálospetri templomot épít, építkezési alapot létesít köbölküti egyház templomépítési kölcsönt vehet, a csokalyi és piskolti lelkészeknek kongruális káplán adatik. Volt főgondnok özvegye a lelkési nyugdíjintézetnek 1000 koronát adott. Kiss Áron szeretett püspökünk üdvözlésére lelkes határozat hozatott. Az új esperes jól seper, az új köbölküti papot Varga Bélát (kinek boldog végénységéhez itt is gratulálunk) jól fogadták.

— **Szerencsés lelkész.** Ritka szencse érte a napokban Batta Miklóst szatmárhegyi helyettes lelkészt. Egyszerre ugyanis három helyen választották meg lelkésznek, a nagykarolyi egyházmegyében fekvő Olcsván és Apátiban, meg a beregi egyházmegyében fekvő Izsnyetén. A Fortuna által ennyire kegyelt ifjú lelkész, gyönyörűséggel legeltesse nyáját kies folyóvizek mellett ad multos annos!

— **Doktor avatás.** Fekesházy Endrét, Fekesházy Gyula nagyvarsányi ev. ref. lelkész fiát, a sárospataki ref. főiskola volt jeles növendékét ápril. 27-én avatták fel a kolozsvári tud. egyetemen a jog és államtudományok doktorává.

— **Nyílt kérdés.** Biki Károly esperes urhoz. Alulírott szegény, az új gyámintézet áldásából kihagyott özvegy, miután tudomásomra jutott, hogy most papi nyugdíjintézet alakul, melybe a lelkész uraknak fizetni

kell: azon kérdést intézem nt. Esperes urhoz, hogy fognak-e most is az urak a gyámintézet tőkéjéhez nyulni? abból akarnak-e magok helyett fizettetni? Előre is bejelentvén, hogy ha ezt tennék, mi azt perrel akadályozzuk meg. Ugyszinte per útján szándékunk visszakövetelni a mit az országos gyámintézetbe fizettek maguk helyett. Mert az egyházmegyei gyámintézet az özvegyek segélyezésére alakult s nem a lelkész urak pénzbeli kötelezettségei fedezésére. Az alapszabály kimutatja, hogy az özvegyek kárára sohase módosítható. Olyat pedig talán senkise fog elhinni, hogy ha a tőkéből elyészünk ez által az özvegyek nem károsulnak. Az nincs megírva sehol, hogy mi csak 200 k.-t. kaphatunk, ha a tőke nem csonkított volna, a kamat minden esetre nagyobb. Beadott kérelmünkre adott azon választ, hogy a tőke nem a miénk: el nem fogadjuk, mert régebben az mint az Özvegy-árva gyámintézet szerepelt, csak 1902-ben keresztelték el azt önök nyugdíjintézetnek. (Ez nem az özvegyek kárára van) s mikor 1896-ban fizették belőle még nem nyugdíjintézet volt. Így az 1896 évi befizetést is perelni vagyunk kénytelenek. Szíves nyílt választ kérve, vagyok Sz.-Sekén 1907. máj. 3. Tisztelettel Özv. Göncy Kálmáné.

— **Kimutatás.** A főiskolai kórház és ambulancia április havi forgalmáról. A főiskolai kórházban fekvő beteg volt: 4 akadémiai hallgató, 6 gimnáziumi és 14 tanítóképzési tanuló. Járó beteg rendelésen jelentkezett illetőleg kezeltetett: 43 akadémiai hallgató, 109 gimnáziumi és 76 tanítóképzési tanuló. Járványos fertőző bántalom e hónapban sem fordult elő, a szokott betegségek: légző szervek hurutja, szemkötőhártya lob, vérszegénység adták ez uttal is a legnagyobb számú megbetegedési eseteket. A városi közkórházba két beteg tetetett át, egyik a belgyógyászati osztályra tüdő és mellhártya gyulladás folytán keletkezett mellhártya izadományának kibocsátása miatt, a másik csonttuberculosisának operálása végett a sebészeti osztályra. Debrecen, 1907. máj. 8. Dr. Trocsányi Béla h. főiskolai orvos.

— **Lelkész nyugdíjintézet.** Ennek ügye sebesen halad. Megjelent a törvény végrehajtásáról szóló utasítás is. Junius 1-ig a konventi végrehajtó bizottság már szétküldi a bevallási íveket, melybe a tagokról szóló adatok iratnak és a hivatalosan megállapított lelkészi jövedelem. Fontosabb ennél az, hogy a nyugdíjazás ügyeivel minden egyházmegyén egy egyházmegyei nyugdíj bizottság foglalkozik. Ez a bizottság fogóvége az egész félelmes de mégis kívánatos nyugdíjintézeti ügynek. Ezt válasszák meg okosan az egyházmegyék a derék és humanus papok és világiak közül és nem lesz semmi baj. A nyugdíjintézet pénzeit a közalap kezelő szedhetné legalkalmasabban. A gyülekezeti 2% járulékok külön egyházmegyei (az őszi vagy nyári) gyűlésen határozottassanak el, mert így lehet egyöntetű eljárást elérni. Lelkészeink ne féljenek ettől az új intézménytől, noha nagy pénzáldozatot ró rájuk, hanem éljenek vele körültekintéssel és annak vezetését vegyék a saját kezükbe. A nyugdíjintézet is csak addig veszedelmes és érthetetlen, míg kívülről fenyeget, ha benne vagyunk könnyen megértjük, akár a szocializmust.

— **Az igazgató tanács** f. hó 7-én tartott ülésén a főiskolai orvosi tanszékre erre az állásra vonatkozó speciális szakképzettsége s csaknem egy évi helyettesítés alatt megbizonyított képességei folytán első helyre jelölte dr. Trocsányi Béla főiskolai h. orvost, második helyen dr. Széll Kálmánt, harmadik helyen dr. Balog

Ernőt. A magyar irodalmi tanszékre első helyen a subauspiciis is doktorizáló Erdélyi Lajos budapesti ref. főgymn. tanár s utána sorba dr. Gulyás István, dr. Pap Károly, dr. Gyöngyössi László és dr. Kristóf György jelöltetett. A classica-philológiai tanszékre első helyen jelöltetett dr. Fiók Károly a budapesti tanárvizsgáló bizottság tagja és a tanárképzési tanára, utána sorban Boros Gábor erzsébetvárosi, Ince Béni kolozsvári, Mészáros Ferenc szatmári tanárok. Határozott az igazgató tanács a tanítóképzési tanárok ügyében is, készségeit jelentve ki arra, hogy az állam által kilátásba helyezett fizetést az iskola is megadja a mi derék tanítóképzési tanárainknak.

— **Az ev. keresztyén ifjúsági egyesületek.** Lelkész-társaink közül a legtöbbben bizonyára érzik, tudják, mily nagy felelősség néz ránk az ifjúság lelki és erkölcsi gondozását illetőleg. A lelképásztorkodás legkényesebb és legnehezebb feladata ez a XX. században. Az erkölcsi hatás, mint az egyház és családi tűzhely vallásos melegsége gyakorolt ezelőtt az ifjúságra, manapság muló félben van, sőt itt-ott egészen megszűnt. Helyét a magára hagyott egyéni hajlam, a követelőző önérdék, a világi társalások propagandái stb. foglalják el. E kiszámíthatatlan és hovatovább erősödő befolyások az ifju életének legtöbbször oly irányt szabnak, amely homlokegyenest ellenkezik evangéliumi egyházaink szellemével és céljával. Ily körülmények között akár ifjaink javát tekintjük, akár egyházunk jövőjére gondolunk: arra a sürgető végeredményre jutunk, hogy föltétlenül meg kell fogunk az Evangéliomnak az ifjakat, ha el nem akarjuk veszíteni a felnőtteket. Ez a felfogás támasztotta világszerte a ker. ifj. egyesületeket. Hazánkban is sok izben és sok módon esett már szó ezen intézményekről. Kevés számú, de lelkes hivei 15—20 év óta ösmerttetgetik mivoltát, célját, eszközeit. A hosszú uttörő munka ugyan sok bizalmatlanságot megszüntetett, sok félreértést eloszlatott, de még mindig a kezdet-kezdetén vagyunk. Azonban jogunk van remélni a jobb jövőt. Három évvel ezelőtt megalakult a két prot. egyház kebelén, az ország különböző pontjairól a ker. ifj. egyesületek magyar nemzeti bizottsága. E bizottságot az isteni kegyelem annyira segítette, hogy most már országos titkári állást szervezhetett a magyar ker. ifj. egyesületek fejlesztésére és tertszése céljából. E nagy jelentőségű állás betöltésénél a bizottság igénytelenségemnek előlegezte bizalmát. E bizalom és megbízás birtokában tudósítom azokat, akiket illet, hogy a keresztyén ifj. egyesületekre vonatkozólag minden tudósítással és utbaigazítással bárkinek készséggel szolgálatára állok úgy levélben, mint személyesen addig is míg vidékre nem mehetek, hivatalomban a hétköznapiak délutánján 2 órától 5-ig. Budapest, VIII. Kemény Zsigmond-utca 15. 1—10. Kónya Gábor, a ker. egyesületek orsz. titkára.

— **Béke, áldott béke.** Ennek a napja süttött ki az esperes választás miatt háborgó nagy-károlyi egyházmegye felett. A máj. 6-iki Nagy-károlyban tartott esperes igató közgyűlés alkalmával történt ez, midőn a felkelt hullámok szépen elsimultak és a pártok egymással kibékültek. Berey József új esperes minden ellenszónás nélkül foglalhatta el a diszes elnöki széket és a fontos hivatalt, melynek sikeres viseléséhez első feltétel a béke, az áldott béke.

Tartalom-jegyzék: A szatmári egyházmegye üdvözlőfelirata. Biki Károly. Kiss Bertalan. — A konventről. — Tárcza: Egy kath. író rólunk. Tóth Béla. — Az iskola és társadalom. Kutasi Károly. Missiói levelek. Fekete Gyula. — Közéletünk: Legyünk méltányosak. Dombi Lajos. — A hevesnagykunsági egyházmegye közgyűlése. L.—a. — Egyházmegyei közgyűlés Felsőszabolcsban. Tableau. — Külföld: A francia szétválasztási törvény. Veress István. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Árlejtés.

A geszterédi ev. ref. egyház a bökönyi ev. ref. leányegyház részére építendő toronyra árlejtést hirdet f. évi június hó másodikán d. e. 12 órai lejáratral. A tervrajz, költségvetés és árlejtési feltételek a geszterédi lelkészi hivatalban bármikor megtekinthetők. Zárt ajánlatok kéretnek.

Geszteréd, u. p. Bököny, 1907. május 5.

Bálint János
ev. ref. lelkész.

Pályázat.

A törökszentmiklósi ref. egyházközségi egyik lelkészi állomás betöltése végett pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Késpénz 2040 k. benne 400 k. keresztelési, esketési stólaváltság.

2. Lelkeszi földek, melyek adóját az egyházközség fizeti: a) a várostól gyalog öt perc alatt elérhető 15 kishold á 1160 négyszögöl, jelenlegi haszonbér circa 40—40 k. b) réti föld 8 kishold á 1137 négyszögöl, haszonbére circa 36—36 k. c) a város egyik szélénél 4 kishold 4215 négyszögöl vetemény alá á 5 fillérért értekesíthető, d) a város másik szélénél, a paróciához igen közel, partalji 1030 négyszögöl veteményföld.

3. Temetési stóla öt évi átlag szerint 500—530 k.

4. Kiadványozási díjak ugyanoly átlag szerint 150 k.

5. Ismétlőiskolai, egyik nembeli növendékeknek nov. 1. márc. 15-ig vasárnaponként adandó egy-egy hittan óráért 60 k.

6. Ipariskolaiaknak szeptembertől május végéig adandó ily órákért 80 k.

7. Lakás öt szobás mellék helyiségekkel circa 600 négyszögöl beltelekkel. Az állomás első osztályu.

Köteleességek: 1. Általános lelkészi, továbbá iskolaszéki, szeretet egyleti, ifjúsági egyleti elnöki teendők ellátása. 2. Ismétlő iskolai, ipariskolai vallásoktatás és egyik rendbeli konfirmándusok előkészítő oktatása. 3. külhatárbeli iskolák növendékeinek vallásos oktatására felügyelés.

A város a budapestpredeáli vonal mentén 22 ezer lakosu. Felekezeti létszám 9020. Polgári fiu és leányiskola helyben található 4 osztályos.

A megválasztandó lelkész a hevesnagykunsági egyházmegyei gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja s állomását a kegyeleti év miatt 1908. szeptember 1-én foglalhatja el. A pályázatok f. évi június hó 6-ig, Győry Lajos espereshez Kenderesre (Jásznagykunszolnok megye posta helyben) terjesztendők be.

Debrecen, 1907. május hó 8-án

Kiss Áron
püspök.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
DEBRECEN, Kölcsey-utca 18.

Egyházi és iskolai építkezések tervezete és kivitele felsőbbhatóságilag helybenhagyott vagy a közigazgatás ügyi minta terve alapján.

Tervezetek és költségvetések készítése vagy azok felülbírálása a hely színén is.

Építkezési kölcsönök ajánlása és lebonyolítása

Szabadalmazott gyorsan száradó és szárító vízszigetelő festék gyár falak, nedves helyek szárazzá tételére, Vihar és időjárásálló homlokzat festékek, zománcmáz, klozetek, fürdőszobák, konyhák falainak vízmentes bevonására. Gyorsan száradó kemény és puha padló festékek mindféle színben.

Teljesített építkezésekről, végzett munkálatokról bizonyítványok és elismerő okiratok.

SZABÓ SÁNDOR
képesített építőmester építési irodája és festékgyára
Debrecen, Kölcsey-utca 18.

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szöveggéppel, tizenkét melléklettel és számos kéz-
irathasonmással.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDŰS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egy-
ház történelme című művet.

*Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fi-
zetendő 2 koronás egymásután következő havi részletek-
ben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű
vételára törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedé-
kes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzá-
számításával, a postai megbízás útján bevonni. A rész-
letek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt meg-
szünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fi-
zetett részletek által még ki nem egyenlített része a kül-
deménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a
debreceni kir. járásbíróóság illetékes. Az üzlet elfogadása
a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel meg-
rendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért,
fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi
részletekben Debreczen a Hegedűs és Sándor cég pénztáránál.*

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás: .....

Állás: .....

Az illetéki díjjegyzék 30 tetele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást
kérünk.

Konfirmálások alkalmából

ajánljuk az

S. Szabó József által átdolgozott Révész—Szo-
boszlay—Szabó: Konfirmációra elő-
készítő kátét ára 30 fill.

Konfirmációi emléklapok fekete nyomással
1 drb. 4 fill., 100 drb. 3.60, csinos kék
körzettel 1 drb. 5 fill. 100 drb. 4.50, dí-
szes aranyozott körzettel 1 drb. 6 fill.,
100 drb. 5.40

Konfirmáció ajándéku! ajánljuk a Rozgonyi
J. féle gyermekimkönyvet diszes kö-
tésben 50 fill., 80 fill., 3 kor., 4 kor., és
5 korona árakban kaphatók:

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkereskedésében

DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debreczen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edé-

nyek, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját szám-lámra átvetem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítve fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem, hogy nagybecsű bizalmukkal kitüntetni sziveskedjenek — **Lukács Vilmos** maradtam kiváló tisztelettel Debrecen, Hatvan-utca 5. szám. Elvállalok = **beton-munkát** cement és grannító lapokkali burkolást, fayence-lap burkolást, műkö lépcsők és lábozatok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus beton-csővekkel, hidak és átereszek építését stb.

Tetőfedési munkák szabadalmazott Eternit asbest cement palával.

Aszfalt lemezzeli egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

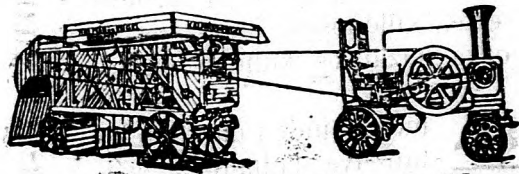
Allandó raktár: Kitünő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, köfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-lineum, fedéllackok stb.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja ugy eséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzínmotorjait, benzínlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás kitünő cséplésért!

Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járásaik és bámulatot egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! Olcsó árak részletezésre

Király balzsam Kőszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **kőszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájjáráshoz cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszerű” gyógyszer-tára a hol mindm bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdelti árakban szerezhetők be.

Alapítottatott 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat

különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok fc húzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcsészakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint **Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerint stylusban, levéltári irománytartó fedeleket.**

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hirnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállít

harangokat

bárminő súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok illetékesekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványok.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházaról.

Elsőrendű látványossága Debreczenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

♂ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ♀

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az tavaszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hirneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetelekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVAOTTY 1845-ben.